Gemeente
Geertruidenberg

Aanwijzing van een gebied aan en rond het Kerkplein te Raamsdonk als beschermd gemeentelijk dorpsgezicht

Aanwijzing van een gebied aan en rond het Kerkplein te Raamsdonk als beschermd gemeentelijk dorpsgezicht

Inhoudsopgave

1. **Inleiding**
2. **Motivering voor de aanwijzing als beschermd gemeentelijk dorpsgezicht**
3. **Procedure**
4. **Besluit tot aanwijzing van het gebied aan en rond het Kerkplein te Raamsdonk als beschermd gemeentelijk dorpsgezicht**

Bijlagen

Bijlage 1: begrenzing van het beschermd gemeentelijk dorpsgezicht aan en rond het Kerkplein te Raamsdonk
Bijlage 2: Enkele foto's in het gebied
Bijlage 3: Nadere historische informatie over het gebied
Bijlage 4: bepalingen over beschermd dorpsgebied uit de Erfgoedverordening Geertruidenberg 2017

1. Inleiding

De lokale erfgoedinstanties, waaronder de stichting Raamsdonks Historie en de stichting Veers Erfgoed hebben in 2016 aan het gemeentebestuur verzocht en geadviseerd om een gebied aan en rond het Kerkplein te Raamsdonk aan te wijzen als beschermd gemeentelijk dorpsgezicht.

Op de bijgaande kaart is de begrenzing van het bedoelde gebied aangeduid (bijlage 1).

De bescherming houdt concreet in, dat het verboden is om zonder omgevingsvergunning, en een beoordeling van de vergunningaanvraag vanuit de waarden van het beschermde dorpsgezicht, de desbetreffende bouwwerken in het beschermde dorpsgezicht te slopen.

Er zijn diverse rijksmonumenten in dit gebied aanwezig, die als zodanig al beschermd zijn tegen sloop: het Leogebouw, Ontmoetingscentrum, Agnesgebouw, Bavokerk en pastorie en het Heilig Hart beeld. De kiosk is sinds medio 2021 beschermd vanwege de aanwijzing als gemeentelijk monument.

2. Motivering voor de aanwijzing als beschermd gemeentelijk dorpsgezicht

De mede door de erfgoedinstanties gewenste aanwijzing is gericht:

1. op het aanmerken van het gebied als (cultuur)historisch waardevol, ook met het oog op nieuwe bestemmingsplannen c.q. het omgevingsplan en ruimtelijke ontwikkelingen, en
2. op het voorkomen van sloop van de desbetreffende bouwwerken in het gebied, die mede bijdragen aan het bijzondere, historische dorpsgezicht, zonder eerst een afweging en vergunning.

Het eerstgenoemde punt betreft vooral een signaalfunctie. Het tweede punt betreft de directe juridische werking van de sloopbescherming in de Erfgoedverordening.

Van belang is de waarde van het ensemble. Aan het Kerkplein in Raamsdonk liggen verschillende gebouwen die een representant zijn van het vroegere dagelijkse katholieke leven. In oorsprong hebben de gebouwen van oorsprong een andere functie (pastorie, kerk, meisjesschool, klooster, jongensschool/Leogebouw en kleuterschool). Het meest prominent in het ensemble is de monumentale Bavokerk. Gezamenlijk is het een ensemble dat in uitstraling en structuur vrijwel onaangetast is en waarvan de bebouwing door het groene kerkplein met elkaar is verbonden.

Aan de zuidzijde van het Kerkplein ligt kleinschalige dorpsbebouwing, behorende tot het oorspronkelijke dorpslint. Raamsdonk is in oorsprong opgebouwd als een ‘langstraat-lint’. Bebouwing ligt op korte afstand van het lint in het kenmerkende slagenlandschap. Gevels van woningen staan evenwijdig aan de zijdelingse perceelsgrenzen, waardoor voorgevels ‘gedraaid’ op het lint staan. Op enkele plaatsen ligt de bebouwing hoger dan het lint (zoals Kerkstraat nr. 35). Op deze manier zorgden bewoners voor ‘droge voeten’ in een landschap dat op tijden onder water liep.

Met de realisatie van de katholieke gebouwen aan de noordzijde van het Kerkplein is een brinkstructuur toegevoegd aan de oorspronkelijke lintstructuren van het dorp. Daarmee is stedenbouwkundig en landschappelijk gezien een bijzonderheid in het dorp ontstaan. De gebouwen aan de noordzijde zijn daarbij gericht op het Kerkplein en volgen in mindere mate het oorspronkelijke landschappelijke patroon. De zuidzijde van het Kerkplein is daarbij kleinschalig gebleven. Er is rondom de Raamsdonkse brink een duidelijk onderscheid te zien tussen de katholieke ‘enclave’ aan de noordzijde’ en de doorgaande dorpsstructuur aan de zuidzijde. De latere toevoegingen zoals de Leohoeve en de Pastoor Bruijnenstraat hebben de brink daarmee meer afgebakend ten opzichte van het doorgaande lint. Bijzonder aan het ensemble aan het Kerkplein is dat er tussen de gebouwen door zicht is op het achterliggende landschap en bebouwing. Daarmee is de oorspronkelijke structuur van slagen (slagenlandschap) gerespecteerd.

De bescherming van het ensemble Kerkplein en park is noodzakelijk om de bijzondere opbouw van de bebouwingswanden rondom het park en het samenspel tussen de bebouwing in deze bebouwingswanden beschermen. Daarnaast kan de bescherming zorgen dat nieuwe ontwikkeling in de bebouwingswanden, op het Kerkplein en aangrenzend aan de bebouwing in het beschermd

dorpsgebied de historische ontwikkeling van het ensemble respecteren, zich voegen naar de landschappelijke ondergrond en stedenbouwkundige opbouw en de dorpse uitstraling ondersteunen.

Aanvullende historische informatie over het gebied, die is aangeleverd namens Stichting Raamsdonks Historie is bijgevoegd in bijlage 3. Zoals daarin is aangegeven, is het park aan het Kerkplein rond 1927 aangelegd, en vormen het park en diverse monumenten ter plaatse een uitdrukking van de geestelijke ontwikkeling in de periode van het Interbellum. Bijlage 2 bevat foto's in het gebied.

De begrenzing van het gebied is tot stand gekomen na afstemming met de lokale erfgoedinstanties, waaronder de Stichting Raamsdonks Historie en de Stichting Veers Erfgoed.

In 2017 heeft de toenmalige monumentencommissie positief geadviseerd over een aanwijzing, waarbij ze geadviseerd heeft om de panden Kerkstraat 15 en 17 bij het beschermde dorpsgezicht te betrekken, omdat daarmee de overgang naar de lintbebouwing beter kan worden geborgd. Verder heeft zij voorgesteld om het pand Kerkstraat 35 (maar dan alleen het woonhuis, zonder de schuren) toe te voegen vanwege de karakteristieke bebouwing van dat pand alsook vanwege de ruimtelijke samenhang met de brinkbebouwing aan het Kerkplein. Het advies van de commissie wordt gevolgd, met dien verstande, dat niet Kerkstraat 15 maar 15a bij de aanwijzing wordt betrokken, omdat dit destijds bedoeld is en met het oog op een logische begrenzing. In 2022 heeft de Commissie ruimtelijke kwaliteit positief geadviseerd over de aanwijzing in deze opzet.

Om de eigenaren van de percelen aan de Kerkstraat niet onnodig te belasten wordt voor wat betreft die percelen alleen de hoofdbebouwing voor zover zichtbaar vanaf Kerkplein/Kerkstraat onder de bescherming gebracht. Onder hoofdbebouwing wordt wat dit betreft verstaan: bebouwing die op een bouwperceel door haar constructie of afmetingen dan wel gelet op de bestemming als belangrijkste bebouwing op een bouwperceel kan worden aangemerkt. In het geval van een woning betreft dit de woning zelf (meestal bestaande uit meer dan één bouwlaag) zonder aanbouwen, uitbouwen of bijgebouwen.

De individuele graven op de begraafplaats zijn uitgezonderd van de bescherming, omdat het Monumentenhuis Brabant de individuele bescherming om juridische redenen heeft afgeraden.

3. Procedure

Een aanwijzing als beschermd dorpsgezicht is een bevoegdheid van de raad op grond van de Erfgoedverordening Geertruidenberg 2017 (artikelen 18 t/m 20). De bescherming houdt concreet in, dat het verboden is om zonder omgevingsvergunning de desbetreffende bouwwerken in het beschermde dorpsgezicht te slopen. Bij een vergunningaanvraag voor sloop van deze bouwwerken wordt beoordeeld of en zo ja onder welke voorwaarden een vergunning mogelijk is gezien de historische waarden van het beschermde dorpsgezicht.

Volgens artikel 20 van de verordening kan de vergunning in elk geval worden geweigerd als naar het oordeel van B&W niet aannemelijk is dat op de plaats van het te slopen bouwwerk een ander bouwwerk kan of zal worden gebouwd. Zie ook bijlage 4.

Voor de aangewezen monumenten ter plaatse geldt al een sloopbescherming op grond van de erfgoedregelgeving.

De Monumentencommissie (in 2017) en de Commissie ruimtelijke kwaliteit (op 17 mei 2022) hebben positief geadviseerd over de aanwijzing. Over het ontwerpbesluit van B&W van 21 juni 2022 is een inspraakmogelijkheid geboden van 30 juni tot en met 4 augustus 2022, via een publicatie zoals gebruikelijk en via een brief over het voornemen tot aanwijzing aan de eigenaren en bewoners van de percelen in het gebied. Er zijn geen inspraakreacties ontvangen. Hierna neemt de raad, op voorstel van B&W, een besluit over de aanwijzing. Dat besluit wordt gepubliceerd en kenbaar gemaakt aan de genoemde eigenaren/bewoners. Tegen dat besluit is bezwaar mogelijk. Dit beschermd gemeentelijk dorpsgezicht zal verder worden beschermd in het toekomstige gemeentelijke omgevingsplan.

Bij het aanwijzingsbesluit wordt ook gezorgd voor een vrijstelling van leges in relatie met een vergunning die nodig is op grond van de sloopbescherming die geldt door de aanwijzing.

4. Besluit tot aanwijzing van het gebied aan en rond het Kerkplein te Raamsdonk als beschermd gemeentelijk dorpsgezicht

Nummer

De raad van de gemeente Geertruidenberg;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 13 september 2022;

gelet op de artikelen 18 tot en met 20 van de Erfgoedverordening Geertruidenberg 2017,

BESLUIT

1.
het gebied aan en rond het Kerkplein te Raamsdonk aan te wijzen als beschermd gemeentelijk dorpsgezicht, overeenkomstig de bij dit besluit behorende toelichting, motivering en de kaart met de gebiedsbegrenzing, en in de volgende zin.

Hierbij geldt de sloopbescherming, in de zin van de Erfgoedverordening, voor de bouwwerken in het aangegeven gebied, met dien verstande dat wat betreft de bouwwerken op percelen aan de Kerkstraat deze sloopbescherming alleen geldt voor de hoofdbebouwing op die percelen en dat voor zover deze hoofdbebouwing zichtbaar is vanaf het openbare gebied aan Kerkplein en Kerkstraat.

Onder deze sloopbescherming vallen niet de individuele graven op de begraafplaats.

Deze aanwijzing treedt in werking op de dag na publicatie van het besluit tot aanwijzing.

Dit beschermd gemeentelijk dorpsgezicht zal verder worden beschermd in het toekomstige gemeentelijke omgevingsplan.

2.
Akkoord te gaan met een legesvrijstelling in relatie met een vergunning die nodig is op grond van de sloopbescherming die geldt door de aanwijzing;

3.
Akkoord te gaan met het daartoe in de eerstvolgende nieuwe legesverordening opnemen van de volgende bepaling: “Indien en voor zover de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wabo c.q. op een sloopactiviteit als bedoeld in de Omgevingswet of in het omgevingsplan, vanwege het verbod om zonder vergunning bouwwerken te slopen in het beschermde gemeentelijke dorpsgezicht aan/rond het Kerkplein, bedraagt het tarief: gratis.”

Aldus vastgesteld in zijn openbare vergadering van 20 oktober 2022,

Geertruidenberg,
de raad voornoemd,
de griffier, de voorzitter,

drs. K.M.C. Millenaar-Rammelaere M. Witte

Bijlage 1: gebiedsbegrenzing van het beschermd gemeentelijk dorpsgezicht aan en rond het Kerkplein te Raamsdonk

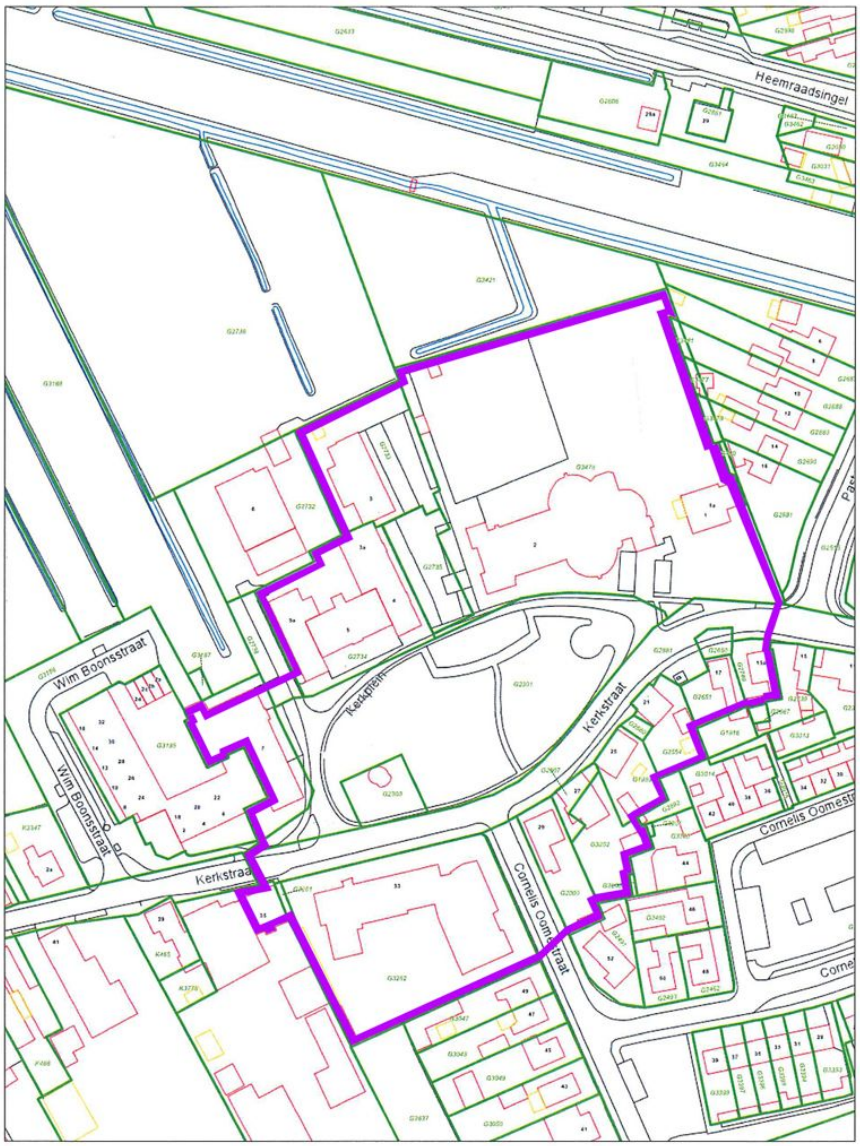

Kaart van het beschermd gemeentelijk dorpsgezicht aan en rond het Kerkplein te Raamsdonk
Datum: najaar 2022

= grensaanduiding van het beschermd dorpsgezicht

Bijlage 2: Enkele foto's in het gebied

Bijlage 3: Aanvullende historische informatie over het gebied

Deze informatie is in 2016 aangeleverd door Jan van Strien namens Stichting Raamsdonks Historie.

Om te komen tot een advies voor dit prachtig straatbeeld in Raamsdonkdorp, ga ik terug naar de benoeming van pastoor Leon van Heeswijck in 1925. Pastoor van Heeswijck was een sociaal en cultureel persoon, hij was het die initiatief nam tot aanleg van het park, kiosk , jongensschool, kleuterschool en oprichting van de harmonie Sint Bavo. Een van zijn 1e daden in 1925 was het desolate kerkhof achter de kerk te beplanten en te voorzien van een gemetselde poort met hekwerk (geleverd door de smid P. van Onzenoort**).**

De volgende foto geeft aan hoe het terrein rond kerk en klooster er in 1925 uitzag.

In 1925 werd het weiland naast het liefdesgesticht aangekocht voor de prijs van f 3300,- en eind december werd met de bouw van een nieuw R.K. school Jongensschool annex verenigingsgebouw (Leogebouw) gestart. De nieuwe R.K. Jongensschool is ontworpen door den architect Philip Donders uit Tilburg. voor rekening van het Gemeentebestuur voor ruim f 25.000. Op 1 oktober 1926 (feest van Sint Bavo) werd de school en het Leogebouw plechtig ingewijd. Mede door inzet van de Stichting Raamsdonk Historie is dit gebouw in zijn huidige vorm bewaard gebleven. Door VEVO-Beheer is een plan gemaakt om in het gehele complex zes appartementen te realiseren. In het jaar 1926 werd door pastoor van Heeswijck al opdracht gegeven voor het tekenen van een plan voor een park voor de kerk. In het voorjaar van 1927 is het plantsoen voor de kerk aangelegd en beplant. Door de parochianen werd het nodige zand ter ophoging aangebracht (3000 karren). De beplanting is gebeurd door de fa. C. Snoeren en Zoon te Kaatsheuvel. Door het gemeentebestuur is de weg langs de Kerk en Gesticht, Leogebouw en R.K. Jongensschool aangelegd en bekostigd. Deze weg was een **s**emi-publieke weg en kan door het Kerkbestuur worden afgesloten, mits het Gemeentebestuur, vooraf op de hoogte wordt gesteld. Weg blijft eigendom van de parochie.

Gedeelte park voor het Liefdesgesticht omstreeks 1938

Op 26 juni 1927 werd na een plechtig lof in de Sint Bavokerk, ging men in optocht naar het H. Hartbeeld waar de inzegening en inhuldiging plaats vond, alsmede de Toewijding van de parochie aan het H. Hart van Jezus door de Pastoor. Door milddadigheid van Adrianus Knaapen (1846-1927) een bewoner van het Liefdegesticht, was de pastoor in staat gesteld in het nieuw aangelegde Kerkplantsoen een H.Hartbeeld te plaatsen. Het beeld is in een kunstatelier in Brussel vervaardigd. Pastoor Leon van Heeswijck ging voortvarend te werk want op 1 oktober 1927 werd opgericht een Kerkelijke Harmonie Sint Bavo. Voor de aanschaffing van de instrumenten werd een collecte en een fancyfair in het dorp gehouden, opbrengst f 685,- . Door de heer J.P. de Bont werd f 1000,- geschonken voor een te bouwen muziekkiosk . Deze muziekkiosk heeft f 1300-, gekost en waaraan door de parochianen werd f 300,- bijgedragen.

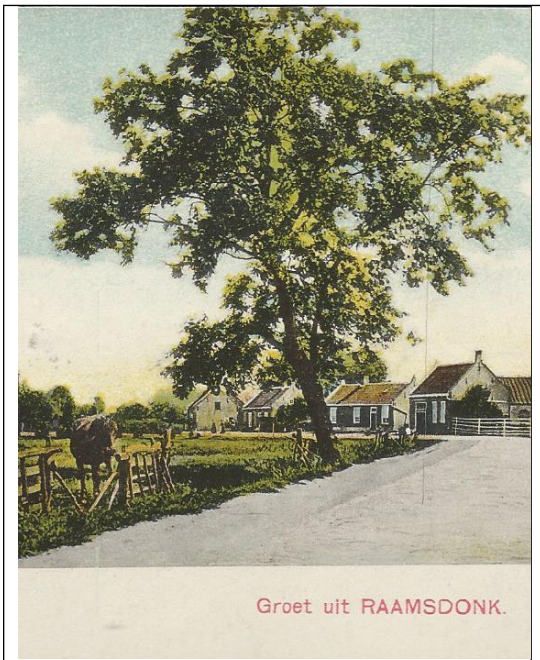

Kunstwerk en 2 gedenkstenen en in het park/plantsoen
In 1995 is het plantsoen en straatwerk opgeknapt en is een kunstwerk en 2 gedenkstenen geplaatst . Het kunstwerk laat de eigen identiteit van de 2 kernen Raamsdonksveer en Raamsdonk zien, door eerst de grote massieve steen eerst in tweeën te splijten en vervolgens weer aan elkaar te lijmen. Aan de oostkant van het park liggen rotsen met inscripties.

Bebouwing aan de zuidzijde van het plantsoen.
Aan de zuidzijde van het Kerkplein ligt kleinschalige dorpsbebouwing, behorende tot het oorspronkelijke dorpslint. Raamsdonk is in oorsprong opgebouwd als een ‘langstraat-lint’. Bebouwing ligt op korte afstand van het lint in het kenmerkende slagenlandschap. Gevels van woningen staan evenwijdig aan de zijdelingse perceelgrenzen, waardoor voorgevels ‘gedraaid’ op het lint staan. Op de linkse foto’s staan de woningen van slager van Amelsvoort, schoenmaker Jantje Vissers, en Jan Blom, deze woningen staan er nog steeds en zijn door de huidige bewoners in de oude staat gerenoveerd. Op de rechtse foto staan de woningen van Jan van der Westen, dubbele woning vervangen door nieuwbouw en winkel Jantje Pauwels in oktober 1944 vlak voor de bevrijding verwoest en op 14 juli 1950 is het nieuwe huis door de familie Pauwels in gebruik genomen.

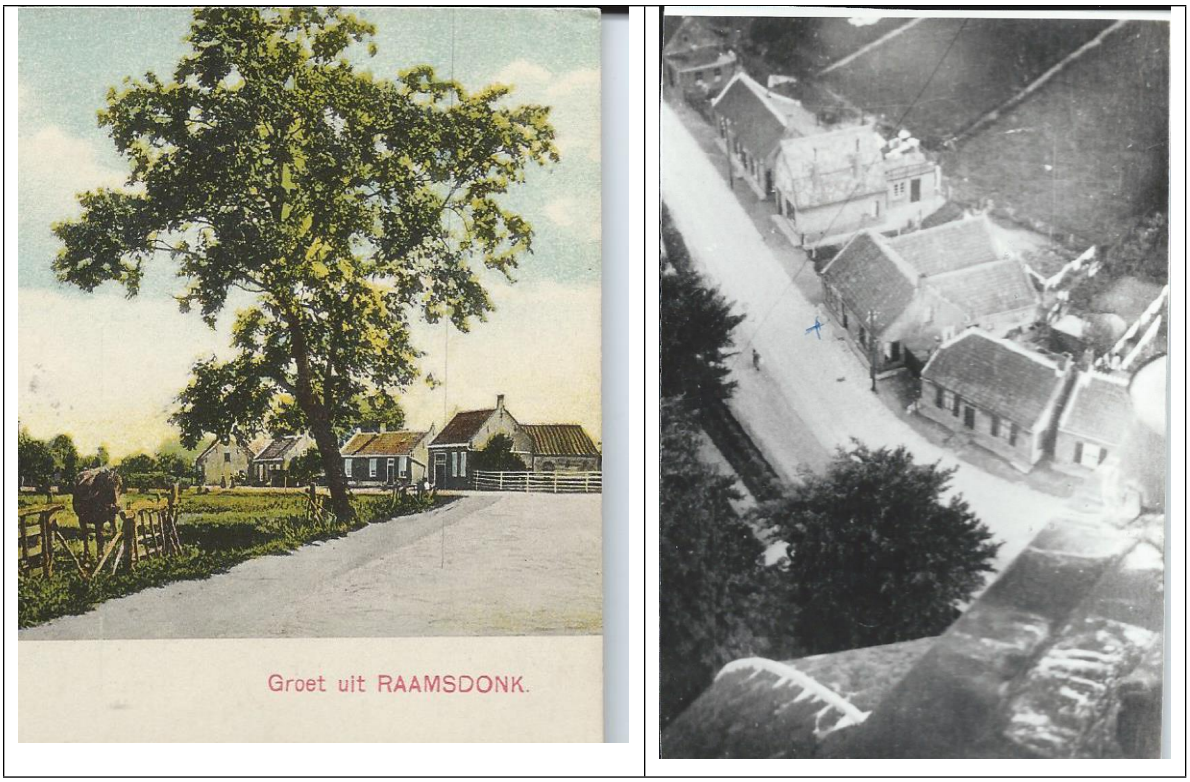

Bijlage 4: bepalingen over beschermd dorpsgebied uit de Erfgoedverordening Geertruidenberg 2017

Artikel 1. Begripsbepalingen
In deze verordening en de daarop berustende voorschriften wordt, tenzij anders is bepaald, verstaan onder:
(..) d. stads- en dorpsgezichten: groepen van onroerende zaken die van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun onderlinge ruimtelijke of structurele samenhang dan wel hun wetenschappelijke of cultuurhistorische waarde en in welke groepen zich één of meer monumenten bevinden.

§ 6. Gemeentelijke stads- en dorpsgezichten

Artikel 18. Aanwijzing als beschermd gemeentelijk stads- en dorpsgezicht
1. De gemeenteraad kan, op voorstel van burgemeester en wethouders, stads- en dorpsgezichten aanwijzen als beschermd gemeentelijk stads- of dorpsgezicht.
2. Burgemeester en wethouders zenden het voorstel voor advies aan de adviescommissie, bedoeld in artikel 8, eerste lid. Artikel 8, tweede en derde lid, zijn van overeenkomstige toepassing.
3. De gemeenteraad beslist binnen 26 weken na verzending van het voorstel, bedoeld in het tweede lid.
4. Een aangewezen gemeentelijk stads- of dorpsgezicht wordt onverwijld opgenomen in het gemeentelijk erfgoedregister.
5. De gemeenteraad stelt ter bescherming van een op grond van het eerste lid aangewezen beschermd stads- of dorpsgezicht een bestemmingsplan vast als bedoeld in de Wet ruimtelijke ordening. Bij het besluit tot aanwijzing van een beschermd stads- en dorpsgezicht kan hiertoe een termijn worden gesteld.
6. Bij het besluit tot aanwijzing van een beschermd stads- of dorpsgezicht wordt bepaald of en in hoeverre geldende bestemmingsplannen als beschermend plan in de zin van het vorige lid kunnen worden aangemerkt, dan wel of een beheersverordening als bedoeld in de Wet ruimtelijke ordening kan worden vastgesteld.
7. Als een bestemmingsplan als bedoeld in het vijfde of zesde lid, opnieuw moet worden vastgesteld ingevolge artikel 3.1, tweede lid, van de Wet ruimtelijke ordening, kan de gemeenteraad in afwijking

van artikel 3.1, eerste lid, van die wet, voor het desbetreffende gebied een beheersverordening als bedoeld in die wet vaststellen.
8. Dit artikel is niet van toepassing op beschermde stads- en dorpsgezichten die zijn aangewezen op grond van artikel 35, eerste lid, van de Monumentenwet 1988 of een provinciale verordening als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

Artikel 19. Wijziging, intrekking en vervallen van de aanwijzing als beschermd gemeentelijke stads- en dorpsgezicht
1. De gemeenteraad kan, op voorstel van burgemeester en wethouders, een besluit tot aanwijzing als bedoeld in artikel 18, eerste lid, wijzigen of intrekken. Artikel 18, tweede en derde lid, is hierop van overeenkomstige toepassing, tenzij het een aanpassing van ondergeschikte betekenis betreft of het stads- en dorpsgezicht waarop aanwijzing betrekking heeft heeft als zodanig is tenietgegaan.
2. Een aanwijzing vervalt met ingang van de dag waarop het stads- en dorpsgezicht waarop de aanwijzing betrekking heeft wordt aangewezen als:
   a. beschermd stads- en dorpsgezicht als bedoeld in artikel 35, eerste lid, van de Monumentenwet 1988, of
   b. beschermd stads- en dorpsgezicht op grond van een provinciale erfgoedverordening als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.
3. Zodra de wijziging, intrekking of het vervallen van een aanwijzing onherroepelijk is geworden wordt dat onverwijld bijgehouden in het gemeentelijk erfgoedregister.

Artikel 20. Verbodsbepaling en aanvraag vergunning
1. Het is in een beschermd gemeentelijk stads- of dorpsgezicht verboden om zonder omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, een bouwwerk te slopen.
2. De omgevingsvergunning kan in ieder geval worden geweigerd als naar het oordeel van burgemeester en wethouders niet aannemelijk is dat op de plaats van het te slopen bouwwerk een ander bouwwerk kan of zal worden gebouwd.
3. De artikelen 15 en 16 zijn van overeenkomstige toepassing.
4. Het eerste lid is niet van toepassing op het slopen ingevolge een verplichting als bedoeld in de artikelen 13, 13a of 13b van de Woningwet.

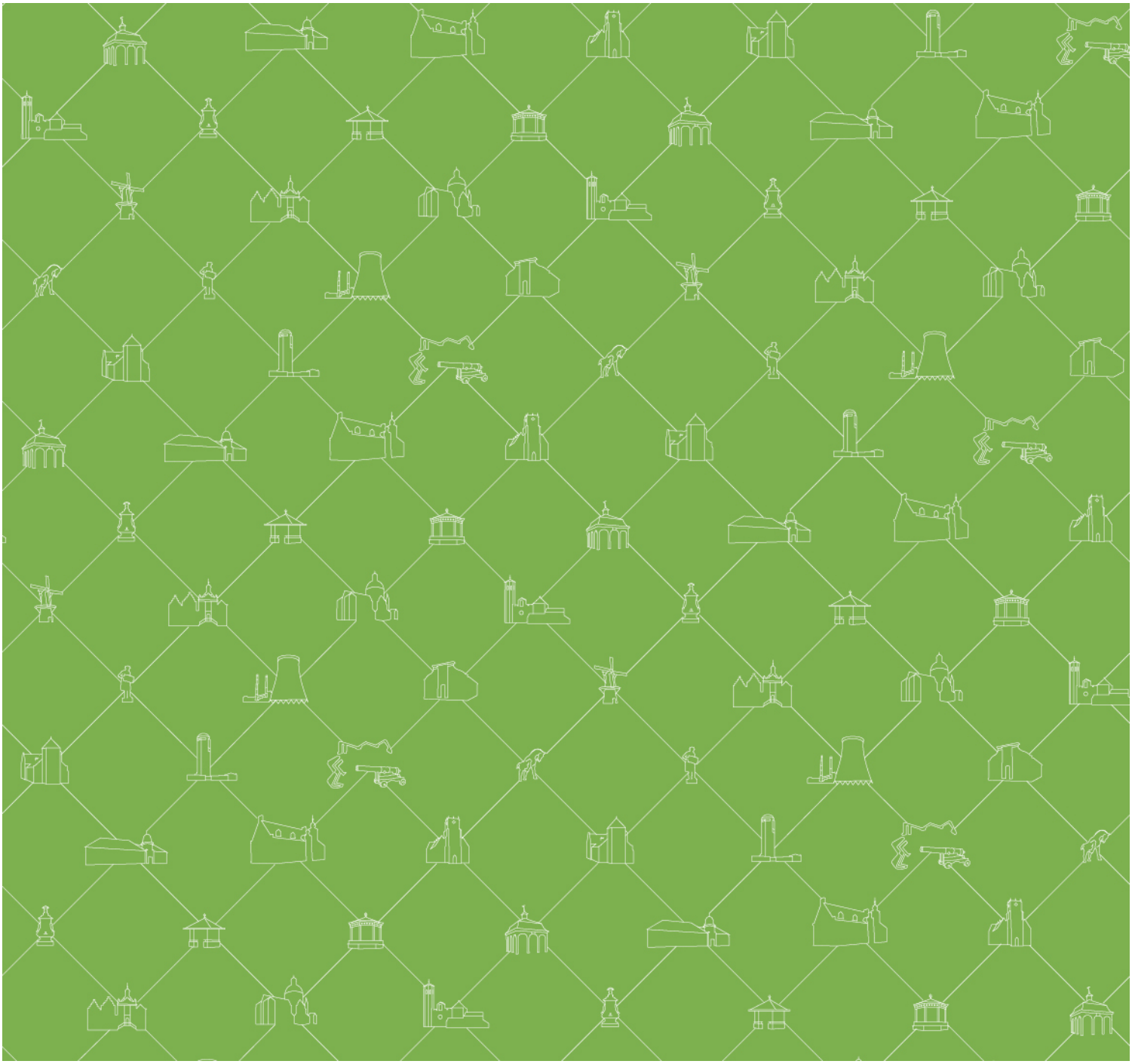

Gemeente
Geertruidenberg

Postbus 10.001
4940 GA Raamsdonksveer
Vrijheidstraat 2
4941 DX Raamsdonksveer
Telefoon: 14 0162
E-mail: info@geertruidenberg.nl

www.geertruidenberg.nl